

vega sočutja do njega, in katerim tudi zaupa. Sčasoma bode pridovarjanje in nasvetovanje vsekakor začelo prodirati in zmagovati.

Pouk, kako ravnati s trtami, da se obvarujejo strupene rose (peronospora viticola)*).

Peronospora viticola, po domače strupeno roso, ki se je bila junija meseca lanskega leta pokazala na Goriškem, ustavila je v njenem razvoju izredna suša meseca julija in septembra, in zato ni mogla škodovati trti in posebno ne trgatvi.***) Deževje oktobra meseca pa jo je zopet oživilo, in vsled tega niso po nekaterih krajih popolnoma dozorele trtne jagode.

C. kr. kmetijsko društvo meni, da bo marsikateri trtgojec, zapeljan po izkušnji lanskega leta, dvomil, da se to zlo leto povrne, in zato si šteje v dolžnost, prav živo priporočati vsem, naj nikar ne opuste onih pripomočkov, ki so se izponesli popolnoma izdatno proti poškodovanju po peronospori. Med temi pripomočki navajamo posebno bakreno apneno zmes, katero je pripravljati takole:

Za vsak hektoliter zmesi, kojo imamo napraviti, denemo tri kilograme bakrenega vitrijola v redko tkano cunjico ali vrečico, ki ji je treba potem z vrvco zvezati; nato vzamemo bedenj (čeber) ali drugo leseno posodo, v kateri naj bo 50 litrov vode, na robu pa zabit, žrebelj na katerega obesimo za vrvco omenjeno vrečico, tako da bo samo do srede pod vodo. V 12 urah se raztopi ves vitrijol; zato zadostuje, da opravimo to delo zvečer, da bo vitrijolova raztopnina o pravem času napravljena. Zmehčajmo $1\frac{1}{2}$ kilogram živega apna ali pa $3\frac{3}{4}$ kilogr. enako $2\frac{1}{2}$ litra ugašenega apna v drugih 50 litrih vode. Tako narejeni belež (apneno tekočino) vlijemo skozi sito, ki naj bo za spoznanje gostejše od luknjic pri žveplalnici, v vitrijolovo raztopnino; to pa mešamo s palico tako dolgo, dokler postane vsa zmes enako-barvena.

Če smo rabili čist vitrijol in dobro apno in če smo tako ravnali, kakor je tu popisano, mora zmes imeti svetlo višnjava barvo, in kadar se za nekoliko časa poleže, bode tekočina nad njo popolnoma brez barve.

Če pa ni taka, ampak če je bolj ali manj višnjava, to je znamenje, da ni bilo zadosti apna, in trebalo ga bo dodejati, drugače bi utegnili smes zelenim delom trte škodovati, in to zaradi tega, ker bi bilo v njej še precej nerazkrojenega bakrenega vitrijola. Da se ognemo

te neprilичnosti, najbolje je, če stehtamo vselej živo ali ugašeno apno. Kadar rabimo, kakor po navadi, ugašeno, pojde nam delo bolj izpod rok, če je zmerimo, nego če je stehtamo. V ta namen vzemimo cilindrsko posodo od belega kositra v premeru in znotranji visokosti 147 milimetrov ali pa kubično lesno škrinjico, koje strani pojo ermi 136 milimetrov. Če ravnamo tako, ognemo se tudi preobilo apna v bakreno-apneni zmesi, katera bi nekoliko časa zavirala učinek bakra.

Razume se samo po sebi, da moramo dobro premešati zmes vsakokrat, kadar jo vzamemo nekoliko, da napolnimo škropilnico.

(Konec prihodnjič.)

Podučne stvari.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

80.

Vestfalski kmet.

Vestfalska je kos Nemške. V tem kraju so se obdržali še dovolj čisto stari nemški običaji; vestfalski kmet namreč ne zapelje rad v nove kolovoze. Ves severni kos Vestfalske je raven, leža vasi toraj ni in ne more biti malerična. Tudi se vasi ne držé vkup, pojedini domovi so daleč razmetani. Tako je bilo uže za Tacita in je ostalo do današnjega dne. Vsak kmet živi sam zase na obširnem posestvu.

Stopimo na vestfalski dom in oglejmo si ga. Hiša stoji ondi, kjer nehajo njive ter je svet uže bolj napet. Do najbližnjega soseda imajo četrto ure. Vsa zemlja leži vkup: njive, travniki, pašniki in gozd. Hiša in gospodarska poslopja so nekaki na sredi. To je jako pametno in tudi koristno. Ako posestvo ni razmetano, koliko manj potov se naredi, in koliko manj tožb ima kmet zastran meja. Od hiše navzdol leže njive, po katerih se ziblje visoka rž. Polje je večinoma zarobljeno z visokimi jeseni ali grčavimi brestmi, ki stoje ob obeh straneh grabna. Taka izkopana in živa meja je najboljša, več je vredna kot naši mejniki z vsemi mapami. Tako je bilo od nekdanj, in tega se drži kmet tudi dandanes. Vestfalski kmet stare korenine mnogo drži do tega, da ima lepo urejeno posestvo, takošno hoče izročiti sinu, kakoršno je prejel od očeta. Zato je pri meji sila natančen in strog. Bog ne daj, da bi mu kdo v škodo hodil. Prav zato se trdovratno upira železnici, dokler more ti odbija, da ne bi šla po njegovem svetu. Škoda mu je zemlje, ki jo železnica sné, pa tudi posestvo mu raztrga, kar mu ni po volji. Kdor slabo gospodari in posestvo zadolži, da mora nekoliko kosov odprodati, njega prezira vsa vas, to je največa sramota, ki si jo more kmet na glavo nakopati. Leti nakupljeni kosovi se ne pripišejo gruntu, sami zase so pri hiši, kot nameček. Od grunta se ne sme nič oddati, k gruntu nič pridejati. Grunt bodi nedotakljiv.

*) Ta pouk je posnet iz goriškega „Gosp. Lista“, spisal pa ga je po naročilu c. kr. kmet. društva goriškega poročevalec posebnega odseka za studije o peronospori, gosp. Tomaž Frühauf, pristav na c. kr. poskušališči za svilarstvo in vinarstvo v Gorici.

**) Tako je bilo tudi v Vipavski dolini. Bati se je, da se začne strupena rosa širiti tudi po Dolenjskem. Ker se je nže pričela kazati, zato objavljamo ta pouk.

Na takem gruntu smo. Po polju drži pot, s katere se spuščajo steze na desno in levo. Kjer neha polje, tam se prične gosto zaraščena hraščina, po katerej prasiči rijejo. Ta hraščina sega gori do gospodarskih poslopij in še nekoliko naprej, da jih varuje burje in severja. Hiša je dolga in široka, v dvoje nadstropij, s slamo pokrita ter lepo pobeljena, da se odlikuje od ostalih gospodarskih poslopij. Strehe morajo biti vedno dobre na vseh poslopijih, do tega kmet mnogo drži. Stopimo tedaj v hišo. Vrata so tako visoka in široka, da lahko senen voz zapelješ v vežo, in v veži samej moreta stati dva taka voza. Na desno in levo so hleva konjska in goveja, in nad njimi so prostori za krmo. Zadaaj za vežo je prava hiša, v katero drže dvoje duri z vrta. Hiša ima več pregradkov, velika soba ima okna na vzhodno in južno stran, kamra pa v vežo, da gospodar more videti kar s postelje, kaj in kako se dela v veži. Potem imajo še posebno sobo, v katerej navadno nobeden ne leži. Ta soba je bolj pričejena, odmenjena je sorodnikom, prijateljem, znancem in tujcem, pa domačim veselicam. Nad hišo so žitnice, in pod hišo kleti, Toliko in tako neenakih okenj malokje dobi, kakor v vestfalskih kmetskih hišah. S kuhinje vidi gospodinja na vse strani. Dimnikov ni, samo lina, skozi katero dim odhaja. Pred hišo stoje košate lipe, pod njimi mize in klopi.

Na obširnem dvorišču stoje podi, senice, kolnice in drugo temu tako. Koj za lipami je sadovnjak; drevesa so krepka in zdrava. Na sadovnjaku so gredice za salato in ostalo zelenjavo pa za cvetlice. Toda kmet stare korenine ne mara za cvetličje, če tudi je trden in mu ni gledati na par pedi zemlje, vendar se je mu škoda zdi. „Naj raste trava, ali fižol, ali kaj drugega, kar zaleže pri hiši, bolj pa letno je“, pravi „cvetličje je za gospodo“. Zunaj sadovnjaka leže sočne senožeti ali deteljišča, na katerih nakosi gospodar mnogo krme za konje. Vestfalski kmet jako čišla konje pa mu dado tudi lepih dohodkov. Tudi senožeti so opasane z grabni in obrobljene z živo mejo. Pri nekaterih hišah imajo tudi ribnik, v katerem karpe rede.

Na takem domu, med zabasanimi senicami, nasutimi žitnicami in polnimi hlevi gospodari vestfalski kmet. In kako ponosen ti je nánj! Sedaj gleda, sedaj vleva, sedaj pokara, sedaj tudi sam prijema za delo, da pokazuje, kako hoče imeti, kako mora biti. Lepo urejeni dom svoj hoče kedaj izročiti najmlajšemu sinu, ali če sina nima. najmlajšej hčeri. Če izroči dom hčeri, mora zet sprejeti njegovo ime; staro ime ne sme od hiše. In kako se vede kmet do družine, do delavcev, do kočarjev? Pri njem je vse naravnost, brez laži, brez zvijače, kar reče, ne oporeče. Ker se zaveda veljave svoje, zato biva kedaj pa kedaj trdovraten in preoblasten. Družina ga mora s krstnim imenom klicati. On družino „tiče“, naj si je mlada ali stara, a njega družina „viče“.

Kadar mu deca nekoliko odraste, privaja jo delu, sinovi pomagajo hlapcem, hčere deklam. Ali deca ni čez hlapce in dekile, ravno narobe, nobenemu ne smé sezati

v besedo pri mizi ali pri večernej preji. Kar jej veli družina, mora storiti molče. Ali kedar se snide z deco malih kmetov, ali z deco gostaško, tedaj pa uže pokazuje, da je kaj več, da je s premožne hiše.

(Dalje prihodnjič.)

Nasledki „šnopsa“.

(Dalje.)

To priliko prvega javnega plesa v Zalesji hotel si je tudi Žvanov Šimen nekoliko od bližeo gledati. Ko nekoliko časa vse pazljivim okom od strani ogleduje, zmaje z glavo in reče: „Ljudje božji, to-le se pa ne bode dobro končalo, ima po nečem hudi duh.“ — Malo pogodruja in odide svojo pot domov. Da se ne bode dobro končalo, se mož ni motil, kar bomo iz posledic spoznali.

Taki javni plesi vršili so se potem vsak mesec najmanj po enkrat. Da pa ti plesi samo na podu ostali niso ter da jih je mogel vsakdo videti, oskrbel je malopridni Plahtač sam za potrebne naprave. Dal si je na svoje stroške narediti tri velike okrogle pode, kateri so se mogli skupaj sestaviti, a kadar se pa rabili niso, tudi narazen vzeti. Te pode, „brijarje“ imenovane, nastavljal je Plahtač navadno vsako drugo nedeljo pod veliko lipo ob svoji hiši, ako mu tega vreme zabranjevalo ni. Za škripače dal je pa posebni oder med lipovimi vrhovi napraviti, do katerega vodile so zložne stopnice. S tem pridobil si je v Zalesji ples popolna tla; vsakdo, ki je ob času „bala“ mimo tega očitnega prostora javnega pohujšanja prišel, naj bode uže, od kodar koli, mogel se je, če je za „vižo“ nekoliko grošev plačal, vrtiti, dokler se mu je ljubilo. „Viži“ določena bila je posebna tarifa za one tujce, kateri so ravno ob takih prilikah mimo prišli in so se hoteli malo zavrtiti. To tarifo poberal je Plahtač sam; ker je imel godce za vsako priliko sproti pogojene, neslo je zopet to le njegovemu lastnemu žepu dobiček. Malopridni Naduhar je pa od tega časa kar stalno pri Plahtaču bival, svoje burke vganjal in lahkoživce v zanjke Plahtačeve loviti pomagat.

In tako je bilo v Zalesji polagoma do tega prišlo, o čemur bil je mili vladika blagega spomina A. M. Slomšek o svojem času v „Drobtinica“ napisal. Kratek zapadek temu glasil bi se nekako takole:

„Vrag naveličal se je svojega peklenskega stanovanja; na zemlji hotel si je poiskati ugodnega bivanja. V ta namen preštefnjal je vse kote družbe človeške; med vsak stan, v vsako hišo in v vsako družino vtaknil je svoj nos; zgrešil ni niti najzadnje bajtice, — da še celo v cerkev jo je bil pokukal. Skoraj v vsakem kraju dobil je več tacega, kar mu je bilo kaj po volji; pa tudi nikjer ni bilo popolno brez vsega tega, s čemur se on nikoli sprijaznil ne bode.

Povsod naletel je na več ali manj krščanskega duha, na to ali ono pobožno šego. Med prostim kmetskim ljudstvom mu je pobožna molitev sv. rožnega venca najhuje napletala; v bolj gosposkih družinah mu to ni